

A KLINIKAI PSZICHOLÓGIA HORIZONTJA

CSÁSZÁR-NAGY Noémi, DEMETROVICS Zsolt, VARGHA András (szerk.) (2011):

Tisztelgő kötet Bagdy Emőke 70. születésnapjára.

L'Harmattan Kiadó, Budapest

TORMA Noémi és SZIGETI Réka

(PhD hallgatók)

Bagdy Emőke 70. születésnapja alkalmából jelent meg *A klinikai pszichológia horizontja* című tanulmánykötet, mely – ahogy az címében is foglaltatik – áttekintést nyújt a klinikai pszichológia múltjáról és jelenéről, területeiről, egészségpszichológiával való összefonódásáról.

A kötet megjelenésével egyfelől tisztelegni kíván Bagdy Emőke személyének, másfelől pedig tankönyvül kíván szolgálni a klinikai- és egészségpszichológia MA valamint rokon témájú posztgraduális képzések tananyagához.

A tanulmánykötet új szemléletben született, mely a klinikai pszichológia feladatának tekintti a megelőzésben és az egészséges emberek problémáinak ellátásában való részvételt, valamint az egészségpszichológiával való szoros együttműködést. Az új szemlélet megmutatkozik a könyv szerkezeti struktúrájában is.

A kötet sokszínűségét és a hazai pszichológiai élet összetartását is példázza a tanulmányok szerzőinek névsora, melyben az ország minden pszichológiai képzéssel foglalkozó területéről találkozunk neves szakemberekkel. Egyben jó megjelenítője annak a szellemiségnek, melyre Bagdy Emőke igyekszik felhívni a szakma és főként a pszichológusok képzését végző munkatársak figyelmét, azaz a célt, hogy a klinikai pszichológusnak készülők elsősorban leendő hivatásuk múltjával és jelenével, szépségeivel és nehézségeivel, világával és légkörével ismerkedjenek meg, hivatásszemélyiségük csiszolása legyen elsődleges az ismeretek és készségek elsajátításával szemben. A kötet kiváló lehetőséget biztosít mind a klinikai pszichológia múltjának és jelenének megismerésére, mind határterületeinek feltárására, hogy az olvasó ismeretei tükrében eldönthesse vajon tényleg ezen világ részévé szeretne-e válni, ennek a területnek a kihívásaival kíván-e szembenézni.

A bevezetést Bagdy Emőkét és munkásságát éltető köszöntők követik, melyből az olvasó tájékozódhat a professzor asszony életéről és a hazai pszichológia fejlődéséhez való hozzájárulásáról.

A következő fejezetekben a hazai klinikai pszichológia történetébe és jelenkori küzdelmeibe nyerhet betekintést az érdeklődő. A professzor asszony által írt első fejezet azzal foglalkozik, hogy mit kell megtanulnia egy MA hallgatónak, aki klinikai pályára törekszik. Kiemeli a szakmai identitás elsajátítását és az egészségpszichológiával való foglalkozás fontosságát.

Míndezek után az olvasó Szakács Ferenc és Bagdy Emőke tanulmánya alapján részletes bemutatást kap a hazai klinikai pszichológia megszületéséről, a gyökerekről. Végigkísérheti a klinikai szakképzés megszületésének eseményeit, majd a '90-es évektől kezdődő státuszhiánnyal és törvénykezési küzdelmekkel járó időszakot. A fejezet azzal a reménnyel zárul, hogy a klinikai pszichológia alkalmazása az egészségügyben új lendületet kap a jövőben.

Az előbb említettekre kap megerősítést az olvasó a klinikai- és egészségpszichológia helyzetét ismertető, Bugán Antal által jegyzett fejezetben is. A hivatalos szervekkel folytatott levelezésekből is idéző tanulmány világosan mutatja a klinikai pszichológus szakma egészségügyi kirekesztettségét, mely többek között a felsőbb szervek a pszichológusi szakmával kapcsolatos információhiányából is fakad.

A kötet következő témaköre a pszichodiagnosztika területére enged betekintést.

A Páli Judit tollából származó, gyermek-pszichodiagnosztikával foglalkozó fejezet új nézőpontból, szociális kognitív oldalról közelíti meg a gyermekeket érintő, a figyelmi rendszer zavarával járó kórképeket. Bemutat egy, a szerzők által kifejlesztett új kártyajátékot, mely mellett, hogy diagnosztikus eszközzül szolgálhat a gyermekek problémafelfogásának, feladatmegoldási tervezésének, hipotézis ellenőrzésének és kategorizációs képességének vizsgálatahoz, fejlesztő eszközként is működik.

A „Kapcsolati diagnosztika” címet viselő, Csabai Márta által írt fejezet a terapeuta és páciense közötti viszonyulásokat vizsgálja. Megismerteti az olvasóval a szerző és munkatársai által kidolgozott „Integratív gyógyító kapcsolati tréning” módszert, melynek segítségével fejleszthetők a gyógyító kapcsolati készségek és az empatikus beállítódás mértéke.

A következő fejezetek a hazánkban még kevésbé elterjedt önismereti munkát és klinikai tapasztalatot igénylő rajz-, illetve projektív tesztes eljárásokat mutatják be.

A Mirmics Zsuzsa által jegyzett „Interakciódinamikai vizsgálatok a Közös Rorschach teszttel” című fejezet a kapcsolatok, azon belül is elsősorban a családon belüli dinamika egészséges alakulásához szükséges készségekkel, feltételekkel foglalkozik. A szerző a Közös Rorschach Vizsgálat (KRV) kutatási eredményekkel színezett bemutatásával megoldást kínál a hazai diagnosztikus eszközök alkalmazásában fennálló hiányok enyhítésére.

Vass Zoltán és Vass Viola az egyéni és közös rajzvizsgálat módszereit mutatják be tanulmányukban. Az olvasó megismerkedhet a rajzelemzés SSCA modelljével, majd a közös rajzvizsgálat értelmezési lehetőségeiről, a szerzők által kidolgozott interakcióelemzési kategóriákról szerezhet információkat.

A Gy. Kiss Nikő által írt „A kísérleti ösztöndiagnosztikai teszt, a Szondi-teszt” című fejezet rövid, tömör bemutatását adja a Szondi-teszt elméleti alapjainak, kialakításának és használatának.

A pszichodiagnosztikai fejezeten belül kapott helyet egy fiatal terület, az igazságügyi pszichológia világát bemutató tanulmány. Az olvasó Pataky Ilona tolmácsolásában képet kaphat az igazságügyi pszichológiával foglalkozók fő feladatairól, kötelességeiről, nehézségeiről.

Nyitrai Erika „A tanácsadás alapjai” és Ritoók Magda „Tanácsadás az iskolában” című tanulmányai már a kötet következő témakörét a tanácsadás világát képviselik. Képet kaphatunk arról, hogy miért is tekinthetjük a tanácsadást a klinikai munkától való elkülönült szakágnak, milyen elemek képezik a tanácsadók segítségnyújtási lehetőségeit és milyen készségeket, kompetenciákat kell elsajátítania annak, aki a tanácsadói hivatást választja.

Greza Ferenc az internetes tanácsadás témáját saját tapasztalatokon keresztül bemutató fejezetében egy hazai, serdülők számára kialakított, online tanácsadói szolgáltatást ismertet. Objektíven tárgyalja az online segítségnyújtás előnyeit és hátrányait, vitatott kérdéseit, szükségszerű velejárait.

Ugyancsak az új szemlélet jelenik meg a Szondy Máté által írt pozitív pszichológiáról szóló fejezetben, melyben a szerző bemutatja a pozitív pszichológia történetét, elméletét, eszme-rendszerét, céljait és legfőbb fogalmait.

A pszichoterápiás módszereket felvonultató fejezetek széles merítést adnak a mai magyar gyakorlatban alkalmazott terápiás módszerekről.

Érdekes színfoltja a témakörnek Péley Bernadett írása, mely az evolúciós pszichológiai szemléletet emeli be a terápiás munkába. A szerző bemutatja Gilbert elméletét, és az arra épülő terápiás megközelítést, mely dramatikus elemekkel törekszik a páciens belső konfliktusaival való szembesítésére, önvádoló énjével való szembeszállására.

Szintén figyelemfelkeltő témával foglalkozik az olvasót az álmok világával megismertető cikk. Erdélyi Ildikó példákon keresztül ad betekintést az álomelemzés módszerébe és annak terápiás felhasználási lehetőségeibe.

A Szőnyi Magda által írt fejezet összefoglalót ad az autogén tréningről és a szimbólumterápiás munkából, érintve a terápia főbb jelenségeit és a terapeuta hozzáállásának jellemzőit. Emellett a szerző a szavaink mögött rejlő mélyebb gondolati-érzelmi tartalmakra is felhívja a figyelmet.

Rudisch Tibor „Az autogén tréning elmélete és gyakorlata” című fejezetének elején az autogén tréning történetéről és elméleti háttéréről oszt meg információkat, majd didaktikusan és gyakorlatorientáltan vezeti végig az olvasót a terápia menetének főbb építőelemein, kitér a biofeedback módszerének elméletére és klinikai alkalmazhatóságára is.

Bányai Éva „Hipnózis alkalmazása a klinikai gyakorlatban” című fejezetében tömören ismerteti az olvasóval a hipnózis önálló terápiás módszerrel alakulásának útját az ősidőktől, a pszichoanalízis korán át a mai modern, szociál-pszichobiológiai szemlélet kialakulásáig. A szerző gyakorlati leírást ad a terápiás munka megszervezésének szempontjairól és sajátosságairól, érintve a kombinálási lehetőséget más irányzatokkal, a hipnabilitás szerepét, az egyéb etikai kitételeket és indikációkat.

Vas József Pál és Császár Noémi „A tandem hipnoterápia születése” című fejezetükben esetismertetésekkel kiegészítve mutatnak be egy új hipnoterápiás módszert, amely a pszichodráma, családterápia és Hellinger-féle családállítás módszereiből is ötvöz elemeket, és fontos szerepet kap benne a fizikai kontaktus.

Mórotz Kenéz „ROM-RAM transzformáció, avagy ki vagyunk-e szolgáltatva a gondolatainknak” című szellemes fejezetében emberi mivoltunk kettőséget állítja középpontba: egyszerre vagyunk teremtők, aktív alakítók és teremtettek, passzív megfigyelők. A klinikai betegségek háttérében az áll, hogy az érzéseket, gondolatokat, mint elszenvető éljük meg, a számítógépes analógiával ezek ROM-ként (read only memory) vannak jelen. Az elfogadás és elkötelezettség alapú terápia célja, hogy ezeket megfelelő vonatkozási keretbe helyezze, tetőzetesen hozzáférhetőek legyenek.

Perczel Forintos Dóra „Nem a felejtés gyógyít, hanem az emlékezet” című tanulmányában a napjainkban egyre inkább elterjedtebb és bizonyítékokkal alátámasztott terápiás módszert,

a kognitív terápiát mutatja be. Összefoglalóan ír a módszerről a traumák oldásának terápiás megközelítésében, a fejezet második részében pedig a nehéz eseteknek bélyegzett borderline személyiségzavaros személyek számára kidolgozott dialektikus terápia jellemzőit mutatja be.

A következő, F. Földi Rita által írt, „A hiperaktivitás diagnosztikája és terápiája” címet viselő fejezet tömör képet ad a napjainkban egyre sűrűbben diagnosztizált hiperaktivitás kórképéről. Ismerteti a háttérben meghúzódó idegrendszeri rendellenességeket és ennek tükrében a tüneti képet és kezelési módokat. A szerző felhívja a figyelmet a kevert magatartási és emocionális rendellenességekre, amelyek a biológiai okokon túl a családi szerkezetből, személyiségfejlődési deficitekből is táplálkoznak.

Túry Ferenc „Az evészavarok pszichoterápiája” című fejezetében ismerteti az anorexia nervosa (AN) és bulimia nervosa (BN) esetében elfogadott és hatékonynak bizonyuló kezeléset. A technikai teendőkön túl felhívja a figyelmet a kontroll megfelelő egyensúlyban tartásának nehézségére, a kezelés etikai kérdéseire és hangsúlyozza, hogy a megközelítések megtervezett, egyéni problémaelemzés eredményeire reflektált ötvözése lehet a leghatékonyabb kezelés, betartva a fokozatosság elvét is.

Az „Online szex függőség és kezelése” című fejezetben Hoyer Mária a technikai fejlődésnek köszönhetően megjelenő és potenciálisan egyre gyakoribbá váló új kórképre hívja fel a figyelmet, ismertette a tüneti kritériumokat és kapcsolódó egyéb terminológiákat. Esetleírások mentén érzékelteti a neutrális hozzáállás fontosságát és a korai családi dinamikában megzavart intimitás-fejlődés feltárását, mint a kezelés alappillért.

A Pszichoterápiás módszerek rész utolsó fejezete egy integratív módszert, a neuro-lingvisztikus terápiát ismerteti Bíró Gyula jóvoltából. Megtudhatjuk belőle, mit vett át a nyolcvanas években született módszer a hipnoterápia, Gestalt-terápia és Satir-féle családterápia hagyományából, hogyan építette össze ezekben az emberi kommunikációról megfogalmazottakat és hozta létre ezt a jövő- és célorientált pozitív megközelítést a személyes kompetencia-érzék növelése érdekében.

A könyv utolsó fejezete a „Klinikai és egészségpszichológiai kutatások” címet viselve olyan újabb izgalmas kutatásokból ad ízelítőt, melyek vagy a klinikumból merítenek – szólva a krónikus fájdalomról, krónikus testi betegségekkel együtt járó pszichés kórképekről, addiktológiai kórképek újabb elméleti keretbe helyezéséről, diagnosztikai skála létrehozásáról a Rorschach próba alapján –, vagy az egészségpszichológia nagyobb népszerűségeket érintő kérdéseit feszegetik, mint amilyen a például a boldogság kérdése.

A bevezető fejezetben Urbán Róbert helyezi el ezt az új, interdiszciplináris ágazatot a társtudományok, mint például epidemiológia és orvostudomány kapcsolatrendszerében. Felhívja a figyelmet a holisztikus szemléletmód átvételének fontosságára és az egészségpszichológia felelősségére, hogy a prevenció multidiszciplináris világában aktív szerepet vállaljon a viselkedésváltozások elősegítésével, felhasználva a technikai fejlődés lehetőségeit, válaszolva a modern kor változó kihívásaira.

A következő hosszabb terjedelmű fejezetben Császár Noémi részletesen ismerteti a krónikus fájdalom biopszichoszociális megközelítését és kezelését, ötvözve a kutató és a praxisban dolgozó pszichológus látásmódját. Felhívja a figyelmet annak fontosságára, hogy a szomatikus osztályokon is integráltan megjelenhessen és hozzáférhetővé váljon a pszichológiai ellátás.

A következő fejezetben Rigó Adrienn a szomatikus betegségekben megjelenő pszichiátriai zavarok kérdéskörének komplexitását mutatja be. Szisztematikusan foglalja össze az irodalmi adatokat a komorbiditás háttéréről és összegzésképpen hasznos irányelveket fogalmaz meg a terápiákkal kapcsolatban, mint például a pozitív pszichológia és a transzcendencia érvényre juttatása és a különböző technikák kombinációjának fontossága.

Az addiktológiai zavarok spektrumszemléletének magyarázatát írja le Demetrovics Zsolt tömör fejezetében, amely szemlélet megjelenik majd a klasszifikációs rendszerek újabb kiadásában is. Az olvasó megértheti a fejezetből a kompulzív és impulzív zavarok azonos háttermechanizmusát és etiológiáját, amely az alapját szolgáltatja a spektrumszemléletben való gondolkodásnak.

Szintén többféle határtudomány eredményeit összegzi a „Mevásárolható-e a boldogság” című fejezetében Kopp Mária, összefoglalva a boldogság témájában eddig megjelent nemzetközi és hazai eredményeket, kitérve ezek kulturális és szociológiai háttérére is. A fejezet végén az általa vezetett nemzetközileg is ismert magyar populációs vizsgálat, a Hungarostudy eredményeinek fényében elemzi a hazai életminőség változását.

A kötet utolsó fejezetében Vargha András matematikai és pszichológiai tudását ötvözve vezet be az olvasót a többváltozós statisztika világába, miközben hasznos következtetéseket von le a Rorschach-teszt kiértékelése kapcsán. A szerzőnek kettős célja van a fejezet kapcsán: egyrészt, hogy bátorítsa a pszichológus szakmát a többváltozós statisztikában való elmélyedésre, másrészt pedig bizonyítsa a Rorschach-teszt tudományosságát, hozzájáruljon annak fellendítéséhez.

A tanulmánykötet sikeresen viszi véghez célkitűzéseit. A sokszínű hazai pszichológiai élet tartalmas összefoglalását adja kurrens témákról a területek kimagasló szakértőinek tolmácsolásában. A könyv így alaptankönyvként szolgál a témában képződőknek és egyben hasznos olvasmányul szolgál a területen dolgozó szakembereknek. Széles tematikai merítésével és az egyes részek elhivatott és prominens szakértők általi bemutatásával ugyanazt a szellemiséget képviseli, mint az ünnevelt Bagdy Emőke, így méltó módon tiszteleg előtte.